

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-75>

УДК 339.9:338.46

АНАЛІЗ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІКИ ПОСЛУГ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ANALYSIS OF GLOBAL TRENDS IN THE SERVICE ECONOMY IN NOWADAYS CONDITIONS

Нямецук Ганна Валеріївна

доктор економічних наук, професор,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3199-8988>

Галушко Олена Ігорівна

старший викладач,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4578-5820>

Niameshchuk Hanna, Galushko Olena

Prydniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture

В статті досліджуються актуальні тенденції економіки послуг (сервісної економіки). Економіка послуг значно зросла за останні кілька десятиліть, а такі сектори, як охорона здоров'я, освіта, фінанси, транспорт і зв'язок, сприяють більшості видів економічної діяльності та зайнятості в багатьох країнах. Зростання економіки послуг обумовлюється такими факторами, як технологічний прогрес, глобалізація та зміна споживчих уподобань, і вона відіграє вирішальну роль у підтримці інших секторів економіки. Починаючи з 2000 року сектор послуг зазнав значного зростання доданої вартості, що відповідає розгортанню Індустрії 4.0 і цифровізації. Стабільна частка сектору у світовому ВВП і торгівлі послугами відіграла значну роль у зростанні макроекономічних показників, хоча негативні наслідки спостерігалися в кризові роки, такі як світова фінансова криза та пандемія Covid-19. Сектор цифрових послуг може забезпечити економічну підтримку постраждалих національних економік у часи нестабільності через його віддалений характер.

Ключові слова: послуга, сервісна економіка, ВВП, тенденції розвитку, цифровізація, економічна політика.

Analysis of global trends in the service economy in modern conditions. The article examines current trends in the service economy. The service economy has grown significantly over the past few decades, with sectors such as healthcare, education, finance, transport and communications contributing to most economic activity and employment in many countries. The growth of the service economy is driven by factors such as technological progress, globalization and changing consumer preferences, and it plays a critical role in supporting other sectors of the economy. The article analyzes the indicators of the service economy from 2000 to the present in order to identify modern development trends under the influence of digitalization of the global economy. Special attention is paid to the analysis of added value, since this important indicator characterizes the development of the industry and measures the contribution of the industry to the general economy. A higher value added indicates that the industry is creating more value and contributing more to the economy, which is a positive sign for its development. It also reflects the productivity and efficiency of the industry, as higher added value can be achieved through improved processes and technologies. Since 2000, the service sector has experienced significant growth in added value, corresponding to the deployment of Industry 4.0 and digitalization. The sector's stable share of global GDP and trade in services has played a significant role in the growth of macroeconomic indicators, although negative effects have been observed in crisis years such as the global financial crisis and the Covid-19 pandemic. In the context of global instability and the intensification of both military conflicts and natural disasters, the digital services sector can create a supportive economic effect for affected national economies, since the creation, distribution and consumption of such services are not related to the transfer of material flows, as these services are carried out remotely.

Keywords: service, service economy, GDP, development trends, digitalization, economic policy.

Постановка проблеми. До економіки послуг (або сервісної економіки) відносяться сектори, які надають нематеріальні блага та послуги, такі як: охорона здоров'я, освіта, фінанси, транспорт і зв'язок. Роль економіки послуг у національній економіці значно зросла за останні кілька десятиліть. У багатьох розвинених країнах на сектор послуг припадає більшість економічної діяльності та зайнятості. За даними World Bank, до регіонів із найвищою часткою послуг у ВВП належать: Люксембург, Бермудські острови, САР Макао (Китай), САР Гонконг (Китай), Мальта. Частка послуг у ВВП цих регіонів складає 84–90%. Але і в країнах з розвиненим промисловим сектором частка послуг у ВВП є досить великою, так у країнах ЄС (в середньому) та в США вона складає 70–80%. Ці показники можуть коливатися у часі під впливом різних чинників, таких як урядова політика, глобальні економічні тенденції та технологічний прогрес. Але статистичні дані свідчать, що економіка послуг є важливою складовою глобальної економіки, що сприяє економічному зростанню, створенню робочих місць та соціальному добробуту.

Перехід до економіки, що базується на послугах, був зумовлений такими факторами, як технологічний прогрес, глобалізація та зміна споживчих уподобань. Конвергенція сучасних технологій, таких як нанотехнології, біотехнології, інформаційні технології та когнітивні науки, домінуватиме у формуванні майбутньої економіки, суспільства та інфраструктури [1].

Сектор послуг відіграє вирішальну роль у підтримці інших секторів економіки. Наприклад, транспортні та логістичні послуги необхідні для переміщення товарів, тоді як фінансові послуги необхідні для інвестицій та формування капіталу. Крім того, такі послуги, як охорона здоров'я та освіта, мають вирішальне значення для збереження і розвитку людського капіталу. Зростання економіки послуг є вирішальним фактором розвитку ринкових відносин у світі. Оскільки економіка стає все більш залежною від задоволення потреб споживачів, підприємства повинні віддавати пріоритет орієнтації на клієнта, щоб досягти успіху. Це означає розуміння тенденцій розвитку системи цінностей своїх клієнтів і адаптацію до їх вимог [2; 3].

Економіка послуг стала важливою частиною багатьох розвинутих країн, а такі сектори, як охорона здоров'я, освіта, фінанси, транспорт і зв'язок, сприяють більшій частині економічної діяльності та зайнятості. Важливість

дослідження економіки послуг зумовлена її значним впливом на глобальну економіку та суспільній значущості послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні поняття економіки послуг були закладені всесвітньо відомими вченими у галузі політекономії та економічної теорії, зокрема: А. Сміт, Ж.-Б. Сей, Ф. Бастіа, К. Маркс, А. Маршалл та іншими. До наукових досліджень різних аспектів доданої вартості можна віднести роботи таких вчених, як: П. Друкер, Б. Стюарт, Ф. Модільяні, М. Міллер, М. Шоулз та інших. Зростання ролі сектора послуг у розвитку економіки на сучасному етапі відзначали в своїх дослідженнях такі вчені, як: З. Бжезінський, Дж. Белл, Дж. Гелбрейт, П. Друкер, К. Кларк, А. Тоффлер та ін. Значний внесок у дослідження економіки послуг зробили такі українські вчені, як: В. Базилевич, І. Бочан, В. Геєць, В. Герасимчук, Б. Данилишин, І. Крючкова, В. Куценко, Е. Лібанова, С. Мочерний, О. Перехожук, Я. Остафійчук, Л. Панкова, Г. Шутак та ін. [2; 3]. Вплив інформатизації, Індустрії 4.0 на трансформацію міжнародної економіки й глобальних ринків, формування глобального цифрового середовища досліджувалися авторами у попередніх наукових працях [4; 5; 6]. Отже, дослідження багатьох зарубіжних та українських авторів присвячені як теоретичним, так і методологічним та практичним аспектам розвитку економіки послуг та її ролі в глобальній економіці. Але у зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій та цифровізації, в економіці послуг швидко формуються нові високотехнологічні сегменти. А отже тенденції та перспективи розвитку економіки послуг вимагають подальших досліджень.

Метою статті є дослідження ключових тенденцій і закономірностей розвитку економіки послуг та її впливу на глобальну економіку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до періодизації революційного технологічного розвитку глобалізованого суспільства, цифровізація сервісного бізнесу розпочалася в ході розгортання Індустрії 4.0, тобто з 2000-х рр. Тому автори вважають за доцільне проаналізувати показники сервісного бізнесу з 2000 р. по теперішній час аби виявити сучасні тенденції розвитку економіки послуг під впливом цифровізації глобальної економіки.

Серед показників, що аналізуються, особлива увага приділяється доданій вартості, оскільки цей показник характеризує розвиток галузі. Додана вартість вимірює вне-

сок галузі в міжнародну економічну систему. Вища додана вартість вказує на те, що галузь створює більше вартості та робить більший внесок в економіку, і це є позитивним знаком для її розвитку. Це також відображає продуктивність й ефективність галузі, оскільки вищої доданої вартості можна досягти завдяки вдосконаленню процесів і технологій. Таким чином, відстеження доданої вартості з плином часу може надати уявлення про ефективність і конкурентоспроможність галузі, а також допомогти політикам і підприємствам приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій і розподілу ресурсів.

Для аналізу світових тенденцій економіки послуг автори скористалися статистичною базою Світового банку World Bank Open Data за такими індикаторами: валова додана вартість у поточних цінах дол. США (код індикатора у базі NY.GDP.FCST.CD); послуги, додана вартість у поточних цінах дол. США (NV.SRV.TOTL.CD); виробництво, додана вартість у поточних цінах дол. США (NV.IND.MANF.CD); глобальний ВВП у поточних цінах дол. США (NY.GDP.MKTP.CD); послуги, додана вартість, % від ВВП (NV.SRV.TOTL.ZS); виробництво, додана вартість, % від ВВП (NV.IND.MANF.ZS); послуги, додана вартість, щорічний приріст, % (NV.SRV.TOTL.KD.ZG); виробництво, додана вартість, щорічний приріст, %

(NV.IND.MANF.KD.ZG); глобальний ВВП, щорічний приріст, % (NY.GDP.MKTP.KD.ZG); торгівля послугами, % від ВВП (BG.GSR.NFSV.GD.ZS); торгівля, % від ВВП (NE.TRD.GNFS.ZS); експорт послуг, у поточних цінах дол. США (BX.GSR.NFSV.CD); імпорт послуг, у поточних цінах дол. США (BM.GSR.NFSV.CD) [7-19]. Для аналізу використовувалися статистичні методи розрахунку абсолютних і відносних показників. Статистичний період, що обрано для аналізу, становить 2000–2021 рр., але, за певними напрямками, може бути скорочено до 2018 р. залежно від повноти статистичної інформації у зазначеній базі.

Аби відслідкувати загальну динаміку економіки послуг, оцінімо зміну статистичних показників доданої вартості цього сектору протягом 2000–2018 рр. (рис. 1).

Аналіз рис. 1 демонструє, що протягом періоду 2000 – 2018 рр. загальна сума доданої вартості, створювана світовою економікою, зростає з 36,6 трлн. дол. США до 78,3 трлн. дол. США або у 2,2 рази. З рис. 1 наочно бачимо, що активне зростання показника розпочалося з 2003 р. Водночас, відбувалося зростання показника доданої вартості у секторі послуг (з 21,5 трлн. дол. США до 55,4 трлн. дол. США або у 2,6 рази) та секторі промислового виробництва (з 6,2 трлн. дол. США до 16,4 трлн. дол. США або у 2,3 рази). Враховуючи ці факти, можемо

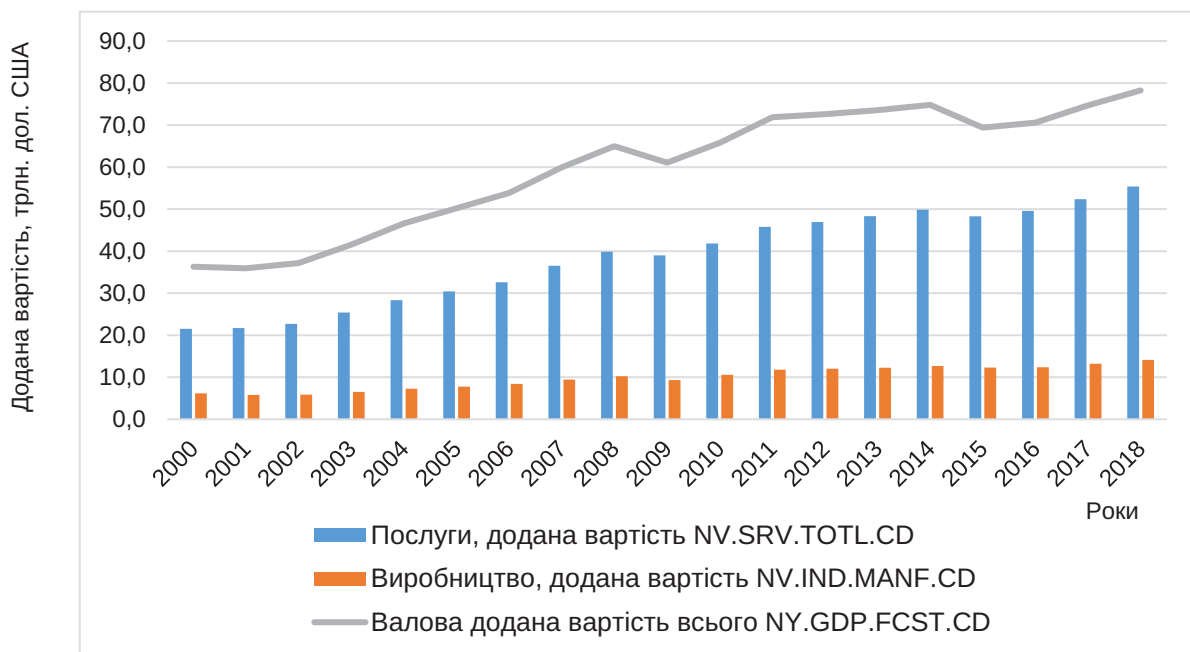

Рис. 1. Зміна абсолютних показників доданої вартості основних секторів економіки світу у 2000–2018 рр., трлн. дол. США

Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

стверджувати, що, по-перше, переважна частка доданої вартості глобальної економіки у 2018 р. створювалася саме у секторі послуг (70,8% проти 14,0%, що забезпечується у секторі промислового виробництва), по-друге, динаміка приросту доданої вартості у секторі послуг більшою мірою вплинула на позитивну динаміку загального показника.

Для більшої наочності впливу сектору послуг на загальну суму показника доданої вартості світової економіки, проаналізуємо відносні показники структури доданої вартості у 2000–2018 рр. (рис. 2).

Аналіз рис. 2 демонструє, що з початку ХХ ст. сектор послуг мав стабільно високу частку у структурі доданої вартості глобальної економіки: коливання показника становило 59,3–70,8%. Висхідна тенденція сектору послуг супроводжувалася низхідною тенденцією «Інших секторів» (показник скоротився з 23,7 % у 2000 р. до 11,2% у 2018 р.) за відносно незмінного значення показника сектору промислового виробництва.

Проаналізуємо динаміку доданої вартості секторів послуг та промислового виробництва за 2000–2020 рр. у відносних показниках частки від глобального ВВП (рис. 3).

Аналіз рис. 3 демонструє, що протягом 2000–2020 рр. відбулося значне зростання

глобального ВВП: з 33,8 трлн дол. США до 84,9 трлн дол. США або у 2,5 р. При цьому, відносні показники доданої вартості секторів послуг та промислового виробництва як частки від глобального ВВП за цей період продемонстрували більш рівну динаміку: сектор послуг зріс з 63,6% до 65,7%, а промислового виробництва – скоротився з 18,2% до 16,0%. Цікавим фактом є те, що у роки, коли спостерігалось зниження показників глобального ВВП (зокрема, 2009 р. та 2015 р.), частка сектору послуг у цьому показнику зростала, а промислового виробництва – скорочувалася або залишалася без змін. На наш погляд, це свідчить про більший вплив сектору послуг на макроекономічні показники міжнародної економіки.

Оцінімо, яким чином у 2000–2020 рр. змінювалася динаміка доданої вартості секторів послуг і виробництва та глобального ВВП на основі щорічних показників приросту (рис. 4).

Аналіз рис. 4 демонструє, що коливання щорічних показників приросту доданої вартості у секторі послуг протягом досліджуваного періоду було найбільш згладженим і приймало негативного значення двічі: у 2009 р. скорочення на 0,1%, у 2020 р. – на 2,7%. Виявлені факти, на наш погляд, пояснюються негативним впливом таких чинників зовніш-

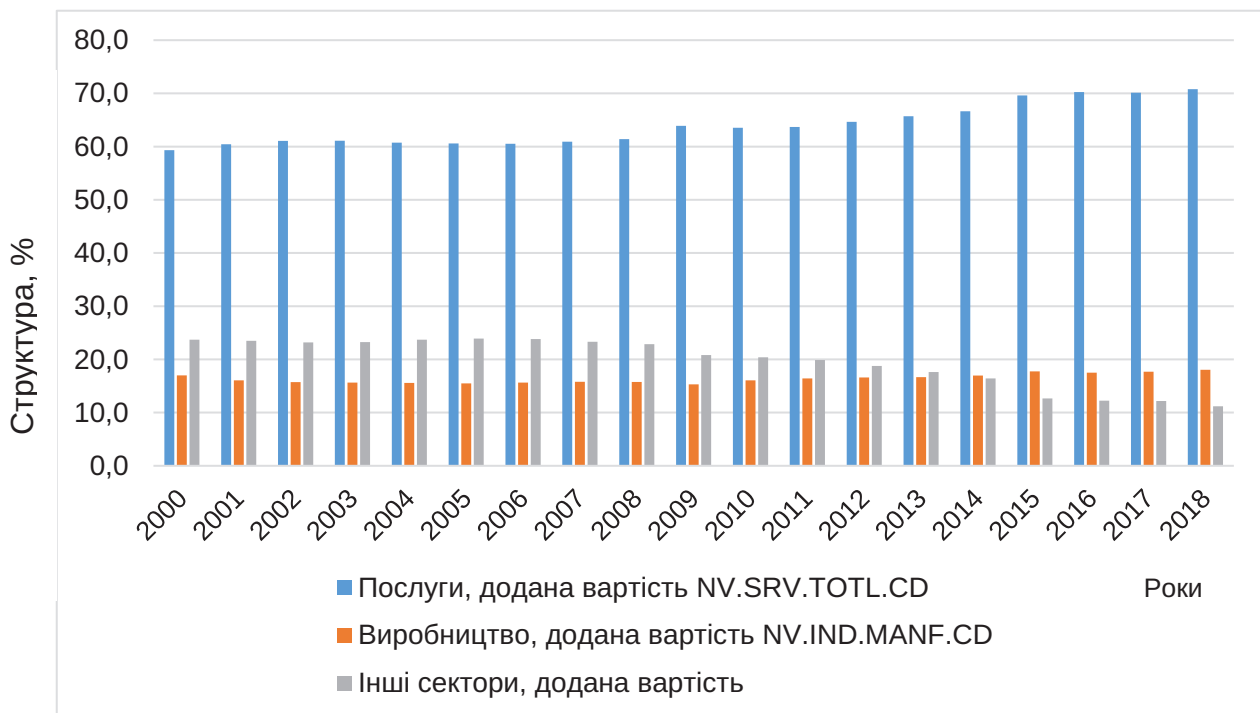

Рис. 2. Зміна складових елементів структури доданої вартості глобальної економіки у 2000–2018 рр., %

Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

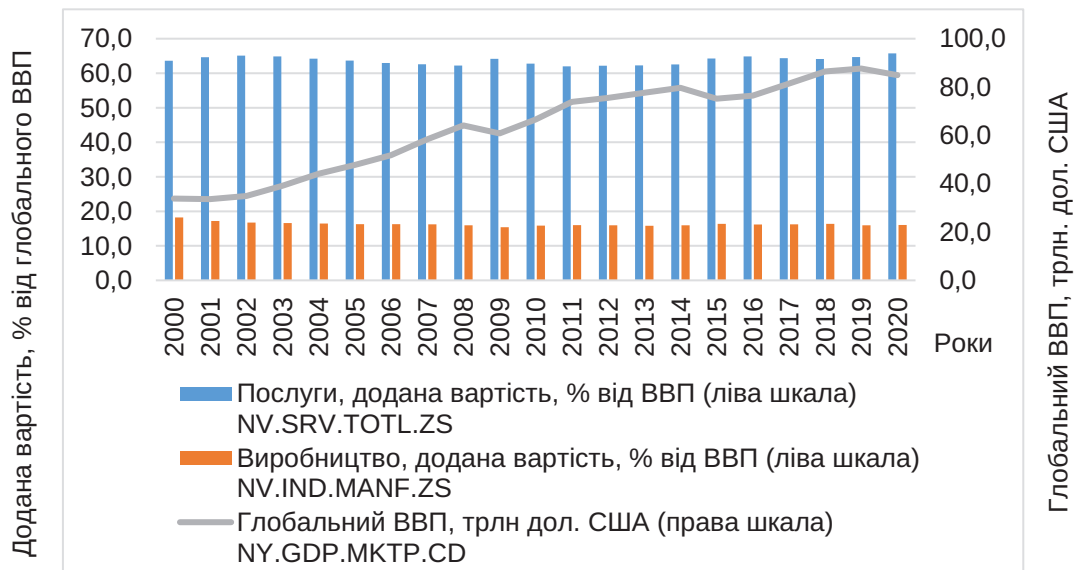

Рис. 3. Динаміка доданої вартості секторів послуг та промислового виробництва за 2000–2020 рр. у відносних показниках частки від глобального ВВП

Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

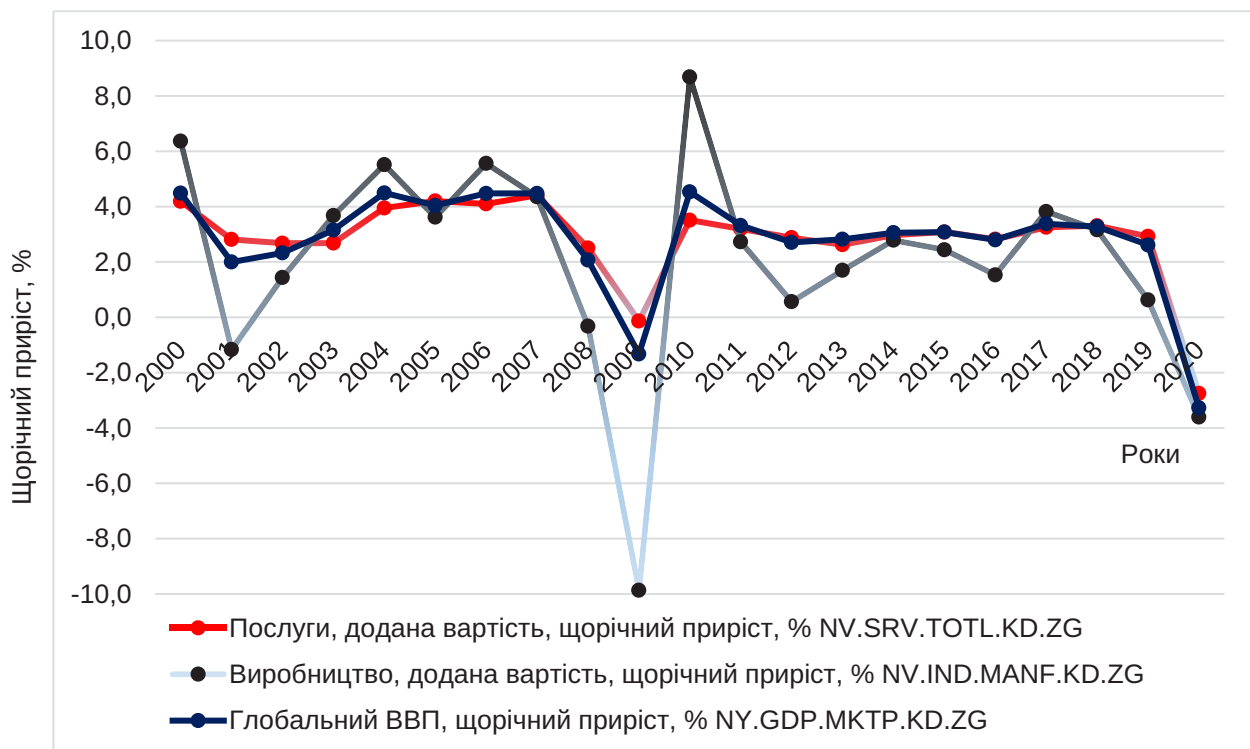

Рис. 4. Щорічні показники приросту доданої вартості послуг і виробництва та глобального ВВП у 2000–2020 рр., %

Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

ноекономічного середовища як глобальна фінансова криза 2007–2009 рр. та локдаун на національних ринках через поширення пандемії COVID-19.

Проаналізуємо динаміку приросту світових показників торгівлі, торгівлі послугами на фоні тенденції показнику глобального ВВП (рис. 5).

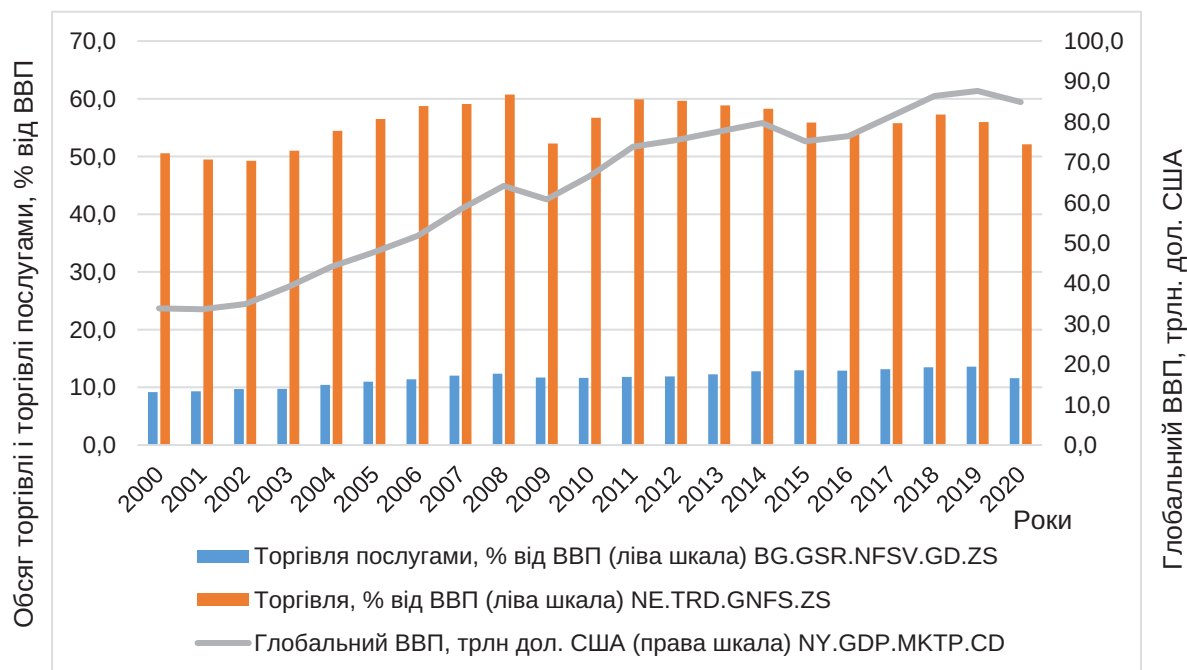

Рис. 5. Світові показники торгівлі, торгівлі послугами та суми глобального ВВП у 2000–2020 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

Аналіз рис. 5 демонструє, що протягом досліджуваного періоду обсяги світової торгівлі становили не менше 50,0% глобального ВВП (виключення становлять лише дані за 2001–2002 рр. – 49,5% та 49,3% відповідно). Загальною тенденцією питомої ваги світової торгівлі у глобальному ВВП та торгівлі послугами у глобальному ВВП є висхідна тенденція: зростання з 9,2% у 2000 р. до 11,6% у 2020 р. для торгівлі послугами, з 50,5% до 52% для торгівлі. Починаючи з 2004 р. торгівля послугами перманентно становить не менше 10,0% від обсягу глобального ВВП, причому зростання цієї частки можна помітити перед початком кризових явищ у глобальній економіці, зокрема 12,4% у 2008 р. та 13,6% у 2019 р. Одночасно із зростанням частки торгівлі послугами в ці ж періоди можна відмітити й зростання частки світової торгівлі загалом (зокрема 60,7% у 2008 р. та 56,0% у 2019 р.), що ще раз підкреслює значущість сектору послуг у сучасній торгівлі та глобальній економіці.

На погляд автора, необхідним є аналіз світової торгівлі послугами із деталізацією за обсягами експорту та імпорту (рис. 6).

Аналіз рис. 6 демонструє, що у 2004 р. в світовій торгівлі відбулося перше суттєве зростання обсягів експорту та імпорту послуг (на 21,5% та 20,0% відповідно порівняно із показниками 2003 р.). Показовою є зростаюча

динаміка світового експорту та імпорту послуг у 2007–2008 рр. (19,6% і 17,9% відповідно у 2007 р., 12,5% та 13,3% – у 2008 р.), що, у підсумку, у 2009 р. перетворилося на різке скорочення цих показників: (-10,5%) для експорту та (-10,2%) для імпорту послуг. Найбільшого ж скорочення обидва напрями світової торгівлі послугами зазнали у «пандемійний» 2020 р.: по (-17,4%) для експорту та імпорту. Незважаючи на виявлені коливання, загальна тенденція світової торгівлі послугами як для експорту, так й для імпорту у 2000–2021 рр. є висхідною: приріст показників протягом досліджуваного періоду становив 3,5 рази або 252,7% для експорту та 3,4 рази або 236,8% для імпорту.

Прагнучі прогнозування світових показників експорту та імпорту послуг, додаймо до діаграми лінії тренду (рис. 7).

Аналіз даних (рис. 7) дозволяє стверджувати, що можна очікувати подальше збільшення обсягів світової торгівлі послугами як за експортним, так й імпортним потоками. Такий прогноз, звичайно, спирається лише на ретроспективу аналізу, та не враховує дію форс-мажорних чинників, зокрема впливу війни в Україні на глобальну економіку й динаміку світової торгівлі послугами.

У роки після фінансово-економічної кризи виробництво послуг збільшувалося відносно

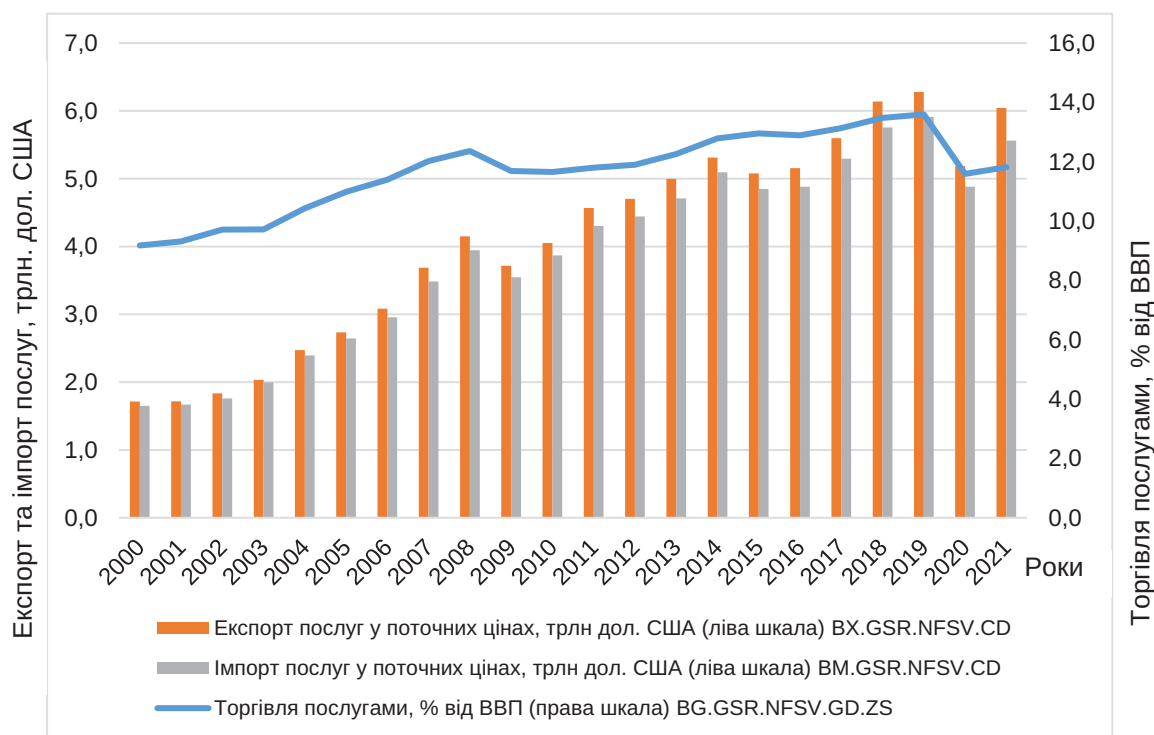

Рис. 6. Статистика світової торгівлі послугами у 2000–2021 рр. за напрямками торгівлі
Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

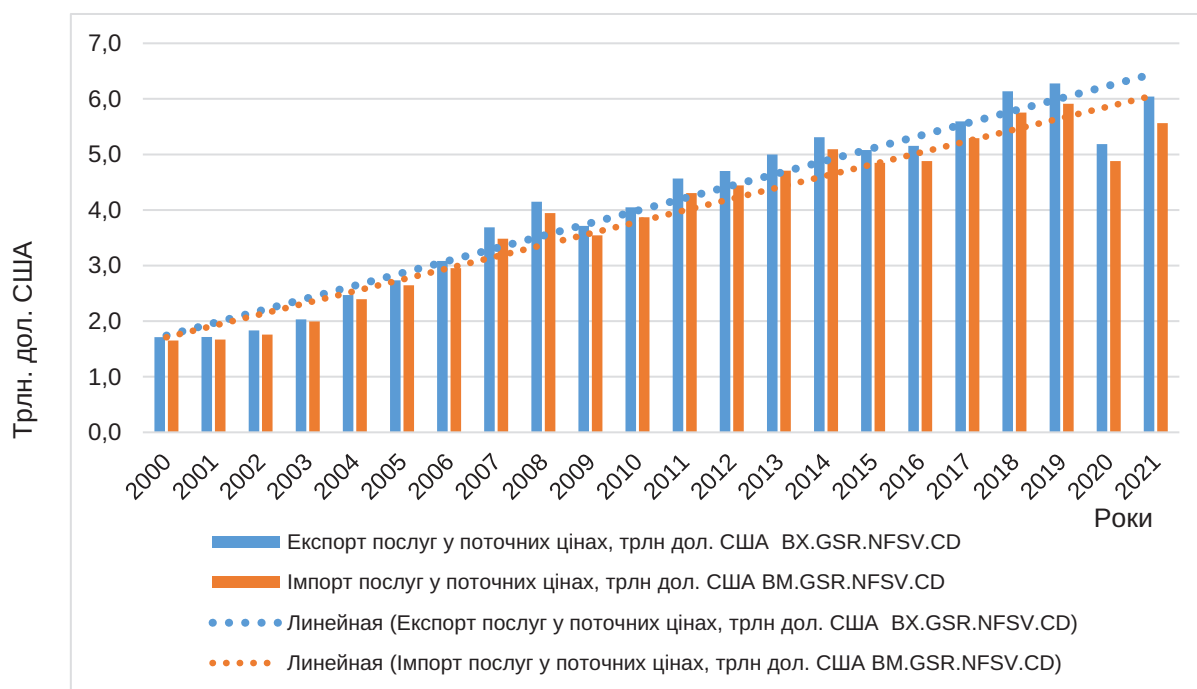

Рис. 7. Прогнозування тренду світових показників експорту та імпорту послуг на період з 2022 р., трлн. дол. США
Джерело: побудовано авторами на основі даних джерел [7–19]

стійким чином. У перші місяці 2020 року криза Covid-19 мала драматичний вплив на виробництво послуг – лише за два місяці (лютий-квітень 2020 р.), виробництво послуг в Європі

впало майже на 17%. Подальший розвиток був досить неоднорідним і залежав від галузі послуг. Наприклад, в ЄС транспортні послуги скоротилися приблизно на 19%,

зокрема сильно постраждав повітряний транспорт. Але найбільше постраждали послуги готелів та ресторанів, їх виробництво у ЄС впало більш ніж на 75%. У грудні 2022 року загальний обсяг послуг в ЄС був майже на 11% вищим, ніж у лютому 2020 року. Єдиним винятком були послуги готелів та ресторанів, які ще не досягли допандемійного рівня [20].

Висновки. Таким чином, результати статистичного аналізу економіки послуг сучасного етапу глобалізації дозволили автору сформулювати такі висновки.

1. З 2000 р. у світовій економіці триває висхідна тенденція показника доданої вартості, створюваної у секторі послуг (зростання за період 2000–2018 рр. становило 2,6 рази), що відповідає часовому періоду розгортання Індустрії 4.0 та цифровізації сервісного бізнесу. Значущість сектору послуг у структурі створюваної доданої вартості зазначеного періоду розвитку міжнародної економіки підкреслюється значущістю його частки (70,8% у 2018 р.) та загальною тенденцією її зростання, а також стабільністю значень частки сектору виробництва зі значним скороченням частки «Інші сектори».

2. Сектор послуг в період своєї цифровізації характеризується значним впливом на макроекономічні показники міжнародної економіки. Маючи протягом 2000–2020 рр. стабільну частку у структурі глобального ВВП (9,2% у 2000 р. та 11% у 2020 р.), торгівля послугами, відповідно, відіграла значну роль у зростанні цього показника протягом досліджуваного періоду у 2,5 рази, а також у зростанні загальних показників торгівлі. Слід відмітити, що зростання частки торгівлі послугами у 2008 р. та 2019 р. супроводжувалося зниженням суми глобального ВВП у наступні роки (відповідно на 5,2% у 2009 р. та на 3,1%

у 2020 р.). Від'ємні показники щорічного приросту доданої вартості сектору послуг, при цьому, спостерігалися лише у 2009 р. (-0,1%) та 2020 р. (-2,7%), що свідчить про значний негативний вплив COVID-19 на розвиток сектору.

3. Загальна тенденція світової торгівлі послугами у 2000–2021 рр. була висхідною: експорт послуг збільшився на 252,7%, імпорт – на 236,8 %. Перше суттєве зростання обсягів торгівлі послугами відбулося у 2004 р. Щорічне зростання частки торгівлі послугами від глобального ВВП у 2000–2008 рр. та у 2010–2019 рр. обернулося різким скороченням показнику у 2009 р. та 2020 р. відповідно (у 2020 р. – по 17,4% для експорту та імпорту). Статистичні дані попередніх періодів дозволяли б очікувати відновлення показників з 2021 р., але дія форс-мажорних чинників, зокрема вплив російської агресії та війни в Україні, демонструють стресовий стан міжнародної економіки та необґрунтованість статистичного прогнозування.

4. Зниження обсягів світової торгівлі послугами спостерігається у так звані «кризові» роки, зокрема у 2009 (глобальна фінансова криза) та 2020 (пандемія Covid-19), що з одного боку зумовлюється великою часткою фінансових послуг в загальній структурі, та зниженням попиту на них в умовах кризи, а з іншого боку, у зміні структури споживання.

В умовах глобальної нестабільності та активізації як військових конфліктів, так і стихійних лих, сектор цифрових послуг може створити підтримуючий економічний ефект для постраждалих національних економік, оскільки створення, розповсюдження та споживання таких послуг не пов'язані з трансфером матеріальних потоків, а здійснюються дистанційно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Converging Technologies for Improving Human Performance Nanotechnology, Biotechnology, Information Technology and Cognitive Science//NSF/doc-sponsored report. URL: http://www.wtec.org/ConvergingTechnologies/1/NBIC_report.pdf.
2. Пугачевська К. Й. Сфера послуг в Україні: особливості розвитку та стратегічні перспективи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 18. С. 52–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_18_12.
3. Сервісна економіка в умовах глобальної конкуренції: правовий та інституційний виміри [Service Economy in the Context of Global Competition: Legal and Institutional Dimensions] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15-16 лист. 2017 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. Київ : КНТЕУ, 2017. 508 с. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/af79a21f34e2148f973df0f0ce5d32c1.pdf>.
4. Нямецук Г. В. Якісні характеристики формування нової економіки в контексті інформатизації світогосподарського розвитку. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. № 118 (2). С. 113–121.

5. Нямецук Г. В. Технологічна революція 4.0 і нові глобальні ринки. *Економічний простір*. 2019. № 151. С. 65–76.
6. Lukianenko O., Niameshchuk A. Development of the Platform Economy in the Global Digital Environment. *International Economic Policy*. 2020. № 32/33. P. 26–48.
7. Gross value added at basic prices (GVA) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.FCST.CD>.
8. Services, value added / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.CD>.
9. Manufacturing, value added / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.CD>.
10. GDP / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.
11. Services, value added (% of GDP) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS>.
12. Manufacturing, value added (% of GDP) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS>.
13. Services, value added (annual % growth) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.KD.ZG>.
14. Manufacturing, value added (annual % growth) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.KD.ZG>.
15. GDP growth (annual %) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>.
16. Trade in services (% of GDP) / International Monetary Fund, Balance of Payments Statistics Yearbook and data files, and World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BG.GSR.NFSV.GD.ZS>.
17. Trade (% of GDP) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS>.
18. Service exports (BoP, current US\$) / International Monetary Fund, Balance of Payments Statistics Yearbook and data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.NFSV.CD>.
19. Service imports (BoP, current US\$) / International Monetary Fund, Balance of Payments Statistics Yearbook and data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BM.GSR.NFSV.CD>.
20. Services production (volume) index overview / Eurostat. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Services_production_\(volume\)_index_overview#Overview:_Services_production_since_2015](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Services_production_(volume)_index_overview#Overview:_Services_production_since_2015).

REFERENCES:

1. Converging Technologies for Improving Human Performance Nanotechnology, Biotechnology, Information Technology and Cognitive Science // NSF/doc-sponsored report. URL: http://www.wtec.org/ConvergingTechnologies/1/NBIC_report.pdf.
2. Puhachevska K. Y. (2016) Sfera posluh v Ukraini: osoblyvosti rozvytku ta stratehichni perspektyvy. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia : Ekonomika i menedzhment*. Vyp. 18. P. 52–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_18_12
3. Servisna ekonomika v umovakh hlobalnoi konkurentsii: pravovyi ta instytutsiinyi vymiry : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 15–16 lyst. 2017 r.) / vidp. red. A. A. Mazaraki. Kyiv : KNTEU, 2017. 508 p. URL: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/af79a21f34e2148f973df0f0ce5d32c1.pdf>
4. Niameshchuk H. V. (2014) Yakisni kharakterystyky formuvannia novoi ekonomiky v konteksti informatyzatsii svitohospodarskoho rozvytku. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. № 118 (2). P. 113–121.
5. Niameshchuk H. V. (2019) Tekhnolohichna revoliutsiia 4.0 i novi hlobalni rynky. *Ekonomichnyi prostir*. № 151. P. 65–76.
6. Lukianenko O., Niameshchuk A. (2020) Development of the Platform Economy in the Global Digital Environment. *International Economic Policy*. № 32/33. P. 26–48.
7. Gross value added at basic prices (GVA) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.FCST.CD>.
8. Services, value added / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.CD>.

9. Manufacturing, value added / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.CD>.
10. GDP / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>.
11. Services, value added (% of GDP) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS>.
12. Manufacturing, value added (% of GDP) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS>.
13. Services, value added (annual % growth) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.KD.ZG>.
14. Manufacturing, value added (annual % growth) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.KD.ZG>.
15. GDP growth (annual %) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>.
16. Trade in services (% of GDP) / International Monetary Fund, Balance of Payments Statistics Yearbook and data files, and World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BG.GSR.NFSV.GD.ZS>.
17. Trade (% of GDP) / World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS>.
18. Service exports (BoP, current US\$) / International Monetary Fund, Balance of Payments Statistics Yearbook and data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.GSR.NFSV.CD>.
19. Service imports (BoP, current US\$) / International Monetary Fund, Balance of Payments Statistics Yearbook and data files. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BM.GSR.NFSV.CD>.
20. Services production (volume) index overview / Eurostat. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Services_production_\(volume\)_index_overview#Overview:_Services_production_since_2015](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Services_production_(volume)_index_overview#Overview:_Services_production_since_2015).